

Naslov originala:

UBIK

Philip K. Dick

Copyright © 1969 Philip K. Dick estate, with permission of Wylie

Copyright © 2018 ovog izdanja Kontrast izdavaštvo

Za izdavača:

Vladimir Manigoda

Urednik:

Danilo Lučić

Prevod:

Nikola Jordanov

Lektura i korektura:

Ana Čubrilo

Dizajn korica:

Jelena Lugonja

Štampa:

Kontrast štampa

Tiraž:

500

Izdavač:

Kontrast, Beograd

Klaonička 2, Zemun

e-mail: jakkontrast@gmail.com

kontrastizdavastvo.com

facebook.com/KontrastIzdavastvo

www.glif.rs

UBIK
FILIP
K. DIK

KONTRAST
Beograd, 2018.

PREDGOVOR

UBIK KAO NAUČNA FANTASTIKA

Stanislav Lem

U SCIENCE FICTION COMMENTARY Džordž Tarner je napisao: „U romanu 'Ubik' prikazuju nam se živi i poluživi; poluživi su u stvari mrtvi, ali postoje u drugoj varijanti stvarnosti dok im se primetni ostaci svesti konačno ne ugase. Njihova stvarnost podleže manipulaciji neke jake ličnosti među poluživima koja gomila zaplet na zaplet dok kontradikcije štrče kao zastave na protestnom skupu. Sadržaj je zgodan, ali nije imun na paradokse. Metafora je neuspela jer ne podnosi teret realnosti kakvu poznajemo.“ Ja sam međutim spreman da dokažem da postoji racionalno opravdanje da se na „Ubik“ gleda kao na roman koji u osnovi ima naučno smislene ideje. Evo tog dokaznog postupka. „Poluživot“ je stanje u koje se samrtnik uvodi kada medicina više nije u stanju da mu pomogne. Ti najteži bolesnici smeštaju se u cold packs (hladna pakovanja), u kojima im se telo intenzivno rashlađuje. Na niskoj temperaturi usporavaju im se funkcije, pa ne nastupa smrt. Ovo nije fantazija. Danas znamo da na temperaturama oko nule praktično prestaje bujanje ćelija raka, a ćelije ne razaraju čak ni smrtonosni otrovi. Dakle, analogon postupka koji se spominje u „Ubiku“ ostvarljiv je već danas, s tim što bi morao da se posmatra kao besmislen. Jer mada se hlađenjem (poznatijem kao hibernacija) odlaže smrt i zaustavlja agonija, ne može se govoriti o spasavanju dotičnog: on nije svestan niti se zagrevanjem može povratiti u život jer bi tada nastupila smrt koja je samo odložena. Govori se o tome da bi takav čovek mogao

da bude duboko zamrznut i da u tom stanju – smrti izazvanoj smrzavanjem – ostane onoliko dugo koliko je potrebno da medicina – godinama ili vekovima kasnije – otkrije metode lečenja u takvom slučaju. Mi još ne znamo je li povratak iz smrti posle zamrzavanja, na kojem se zasniva ta ideja, uopšte ostvarljiv jer su se dosadašnji eksperimenti, preduzeti na sisarima, pokazali kao neuspešni. Prilikom zamrzavanja i zagrevanja koje sledi dolazi do ireverzibilnih oštećenja tkiva. „Ubik“ polazi od stava da je smrt usled zamrzavanja nepovratna – što specijalisti prihvataju kao kredibilnu, čak najverovatniju pretpostavku. Time hibernacija gubi smisao, a držanje na niskim temperaturama pokazuje se kao bespredmetno. Ipak, jedan izlaz ostaje. Naime, telo onoga koga je zadesila nesreća moglo bi se držati u stanju stalne hibernacije, s tim što bi mu se mozak posredstvom odgovarajućih aparata (veštačkim srcem i veštačkim plućima) snabdevao toplom krvlju; tako bi mu se vratila svest. Dotični bi se nalazio u položaju paraličara ili bi mu se položaj mogao okarakterisati kao još mnogo gori. Čula mu ne funkcionišu jer se cirkulacija održava samo u mozgu; no ukoliko bi neko, suočen s bliskom smrću, bio spreman da prihvati tako jezivu mogućnost, tu ne bi bilo pomoći. Mi, naime, znamo da je pomisao na održavanje netaknutih psihofizioloških funkcija izolovanog mozga utopija. U slučaju prekida normalnog dotoka čulnih draži u mozak i izlaganja stanju takozvane senzorne deprivacije, odmah bi započeo ubrzani raspad svih, a naročito viših moždanih funkcija. Izolovani mozak je nesposoban da normalno funkcioniše. Pa ipak, nije sve izgubljeno: ako bi se postiglo da se za mozak dotičnog stvori sintetička sredina, on bi nastavio da živi mada ne u našoj normalnoj stvarnosti – doživljavao bi surogat realiteta. Ta pseudostvarnost zajedničko je dobro (ili, ako hoćete, zlo) svih koji leže u „hladnom pakovanju“.

Ključno pitanje na koje se mora odgovoriti glasi: može li se u toj „ledenoj bašti“ stvoriti surogat svet i, ako može, kako?

Danas je takav poduhvat nemoguć, ali izgledi da se ostvari nisu zanemarljivi. Poznato je da je bilo više pokušaja da se za vreme hirurških zahvata moždana kora draži elektrodama i u nekim okolnostima, u koje ovde ne možemo da se bliže upuštamo, te draži su izazivale niz različitih halucinacija koje subjekt nije doživljavao kao takve. Osoba na kojoj se izvodi eksperiment čuje glas mrtvog poznanika, vidi ga, doživljava čitave scene iz njegove prošlosti itd. Imajte na umu, molim, da je tu reč o primitivnim eksperimentima kojima je poklanjano malo vremena jer je primarni cilj zahvata bio lečenje operisanog, a nedopustivo je preduzimati bilo kakve eksperimente koji bi sa sobom nosili makar i najmanju senku rizika. Ali možda ćemo steći šira znanja koja će omogućiti primenu tog metoda. „Ubik“ implicitno pretpostavlja takav metod. Moraju postojati aparati koje možemo nazvati simulatorima ili stvaraocima sredine i na koje se priključuju osobe koje leže u „hladnom pakovanju“. Izvor informacija potrebnih za stvaranje fiktivne sredine nalazi se u mozgu dotičnog; simulator radi prema programu koji je individualno prilagođen i stvara uslove za nove, dotičnom dotad nepoznate činjenice i utiske (danas se draženjem moždane kore ne izazivaju samo čulne halucinacije nego i osećanja, među njima, na primer, erotične i seksualne senzacije).

Dakle, tehničko pitanje rascepljenosti sveta ili realnosti u načelu je rešivo i time stižemo do sledećeg pitanja, koje više nije tehničko: kako omogućiti dotičnom da sazna svoje pravo stanje? „Ubik“ polazi od pretpostavke da u „hladnom pakovanju“ ima onih koji su godinama bili svesni svog položaja, kao Ransiterova žena, ali da ima i onih koji su, kao Džo Čip, posle nesreće ili zbog neizlečive bolesti „stavljeni na led“, a o tome nemaju pojma. Jer neko – a to se upravo događa Džou Čipu – strada u katastrofi, gubi svest, vraća se k sebi posle izvesnog vremena i nalazi se u okolini koja mu je dosta dobro poznata, a ne zna da je to samo deo pseudostvarnosti na

koju je doživotno osuđen pošto nije bilo drugog načina da ga spasu. Sa stanovišta morala pitanje je da li je opravdano pothranjivati iluziju ljudi da nastavljaju normalan život – ali taj problem postaje irelevantan kada ga potisnu mnogo važnije smetnje. Pored ostalog: položaj u kojem se nalazi oštećeni sigurno je njegovim bližnjima draži nego da je mrtav, ali se ne može označiti kao srećan. Oni se ne bi zadovoljili time da se dotični održava u životu jer on, sa stanovišta normalno postojećih, vodi samo „poluživot“, izolovan od sveta. Hteli bi da s njim stupaju u kontakt, razgovaraju, slušaju ga itd. Tehnički je to moguće – ali pod uslovima koji su vrlo delikatni. Jer pseudostvarnost za ozleđenog predstavlja integralnu sredinu; kada se neko ko se nalazi izvan te pseudostvarnosti meša u nju, dotični to mešanje doživljava kao anomaliju u svojoj sredini. „Gost“ ne može da dospe u pseudostvarnost na potpuno prihvatljiv i bezazlen način. To je beznačajno ako je dotični, kao Ransiterova žena, svestan svog položaja. Ali izuzetno je važno ako o tome ne zna ništa – a to je upravo slučaj sa Džoom Čipom.

Još dva čudna fenomena traže objašnjenje: 1) „ludo“ ponašanje pseudostvarnosti, i 2) manipulacija svešču čoveka u „hladnom pakovanju“ od strane njegovih sapatnika (u „Ubiku“ je reč o čudnim odnosima Džoa, Ele, Ransiterove žene, i momka po imenu Džori).

Što se tiče prvog fenomena, posredi je realističan opis jedne fiktivne tehnike. Naime, bez obzira na to kako bi se mogla ostvariti tehnologija razdvajanja stvarnosti, unapred se može reći da će neizbežno biti ugrožena nekim greškama jer naprosto nema tehnologije koja je za sva vremena pošteđena grešaka. Dakle, okolnost da prilikom stvaranja pseudorealnosti dolazi do „smetnji“ treba shvatiti kao realističnu prognozu; a budući da se danas ne može izneti nijedna verodostojna prognoza o konkretnom karakteru takvih grešaka, autor „Ubika“ je u pravu kada „smetnje“ i „defekte“

u pseudostvarnosti opisuje prema sopstvenom nahodjenju. Priroda im je višestruka. Reč je o izvesnim „vremenskim anomalijama“ pseudostvarnosti i o „prostornim anomalijama“, pri čemu i jedne i druge imaju sanjarski karakter, tj. liče na ono što katkad doživljavamo u snovima. Utoliko se ovakav prikaz „smetnji u stvarnosti“ čini opravdan jer je mozak osobe u „hladnom pakovanju“ – u skladu s onim što je rečeno – glavni izvor informacija koje konstituišu pseudostvarnost. Zato se može računati s time da bi svaki pokušaj upravljanja psihičkim procesima putem simulatora izazvao kod tretiranog sličan subjektivan doživljaj koji bi on osećao kao preobražaj svoje sredine u san. (Pri čemu valja napomenuti da spavač, po pravilu, nije svestan da je ono što doživljava san; otuda Džo Čip i ne pomišlja na takvo objašnjenje događaja). Što se tiče „prekrivanja“ jedne svesti drugom može se pretpostaviti da u „hladnom pakovanju“ leži veći broj ljudi i iz ekonomskih razloga ne može se svakome od njih obezbediti odvojen simulator. Štaviše, na takvu višekanalnu mašinu uvek bi bila priključena grupa ljudi. Čak i ako bi pojedinačna strujna kola bila izolovana, moglo bi se desiti da strujni impulsi iz jednog kola preskoče u drugo ili da druga kola indukuju struju, što bi subjektivno moglo da se doživi kao „proždiranje“ jedne svesti od strane druge.

Poslednje pitanje na koje još treba odgovoriti jeste ko, u stvari, leži u „hladnom pakovanju“: Ransiter ili Džo Čip? Prema svemu što je izneto u „Ubiku“, obojica leže u „hladnom pakovanju“ (tj. cela grupa je poginula u eksploziji na Mesecu i morala je da bude zbrinuta u „hladnom pakovanju“).

Time smo dokazali quod erat demonstrandum;¹ popunili smo većinu „propusta“ koji se mogu naći u romanu. Ali bila bi greška ozbiljno govoriti o takvim „propustima“.

Najpre zato što u jednom romanu nije obavezno navoditi tehničke detalje. Razume se da pisci savremenih romana ne

1. Lat.: što je trebalo dokazati. (Prim. prev.)

opisuju princip funkcionisanja frižidera, radio-aparata ili automobila i u takvim romanima uzalud ćemo tragati za podatkom da su svi junaci kičmenjaci i sisari. Što se „Ubika“ tiče, on je zasnovan na pretpostavci cepanja stvarnosti, pri čemu nije naročito bitno kakva tehnologija – u konstruktivnom smislu – izaziva to cepanje. Tehničke pojedinosti su od drugorazredne važnosti. Najvažnija je konstatacija da u svetu u kojem je već ostvareno cepanje stvarnosti za stanovnike nastaju novi, dotad nepoznati problemi i dileme najvećih razmera. Postojanje takvih problema menja ontološku životnu perspektivu, a pri tom, kao što se u „Ubiku“ ubedljivo demonstrira, nipošto nije reč o problemu samo onih koji su, kao najteži slučajevi, već podvrgnuti tretmanu u „hladnom pakovanju“. U načelu, svaki čovek može da se obradi na takav način, to jest, svako može da bude zarobljen u pseudosvetu. Je li takvo zatvaranje legalno ili ilegalno više nije filozofsko, već pravno pitanje. U svetu rascepljene stvarnosti vlada opšte znanje koje, osim normalnog nultog nivoa realiteta, ima i druge nivoe (tj. može da ga ima za svakoga ponaosob). Kao i uvek, reč je o ceni koja se mora platiti za tzv. napredak (u „Ubiku“ je to napredak u borbi sa smrću).

Iz navedene perspektive, na ovaj roman se u svakom slučaju može gledati kao na SF delo koje opisuje posledice po ljude jedne biotehničke revolucije. Možda je izlišno pri tom podsećati da razmišljanja koja izaziva prizor nesreće na autoputu kod posmatrača na licu mesta ne vode u pravcu koji bi doveo u pitanje istorijsko-tehničke i civilizacijske činjenice jer se pri pogledu na smrske automobile i leševe ne razmišlja o tome koja se cena u ljudskim životima mora platiti zato što je Oto svojevremeno pronašao četvorotaktni motor, a drugi pronalazači su taj motor montirali u stare kočije. Može se dakle sumnjati da je mogućna egzegeza tehničkog karaktera uopšte potrebna i treba li zamerati Diku što je propustio da sam popuni propuste u opisu tehničkih pojedinosti koje smo

mi pokušali da popunimo? Štaviše, mislim da Dik u romanu nije načinio nikakve propuste i da su tehnička objašnjenja u stvari suvišna. Ona služe samo jednom cilju – hteli smo, naime, da dokažemo da je roman koherentan i kao naučna fantastika i da nema govora o kontradikcijama i nedoslednostima. Da je „Ubik“ preopterećen tehničkim detaljima, to bi samo naškodilo priči; oni ne bi relevantno poboljšali tekst i samo bi ga racionalizovali na način koji nije po volji autoru. S umetničkog stanovišta on je u pravu: ovaj roman naime nije „futuristički SF“ – mada se može čitati i kao takav. Dik na to gleda iz drugog ugla: odustaje od svih „empirijskih pravdanja“ i „naučnih obrazloženja“. „Ubik“ je pre svega poetsko ostvarenje što se, pored ostalog, vidi i iz toga što su prethodno skicirane biotehničke pretpostavke mogle da budu ugrađene u roman kome se ne bi imalo šta zameriti u pogledu realne ostvarljivosti, ali koji bi s umetničke strane bio promašaj. Protivrečnosti u „Ubiku“ ne moraju se nužno braniti pozivanjem na tehničke argumente. One nisu ni propusti u tekstu ni posledica autorove nebrige. One su, jednom reči, metafore koje, čak i onda kada se čini da je to moguće, ne treba proveravati prema njihovom empirijskom sadržaju. Mada i one, kao što je pokazano, mogu da izdrže logičko-naučno preispitivanje, njihova prava vrednost ne leži u tome. Kao delovi jedne celine one poseduju vrednost jednog doživljaja koji se ne konvertuje u valutu praktične spoznaje. Zove se katarza.

(Objavljeno u publikaciji Quarber Merkur,² 29, 1972)

2. Quarber Merkur važi za najdugovečniji časopis na svetu koji se kritički bavi svim pojavnim formama fantastike od utopije, distopije, futurologije, naučne, kosmološke, spekulativne i klasične fantastike. Izlazi u Austriji na nemačkom jeziku jednom godišnje (obim 280-320 stranica) i uvažavaju ga čak i akademske publikacije u SAD. (Prim. prev.)

UVOD

Ich sih die liechte heide in
gruner varwe stan dar
suln wir alle gehen,
die sumerzeit anphahen

Vidim šumarak svetli,
Zelenom bojom se diči,
Svi ćemo netom tamo,
Letu u pohode ići.

1.

Prijatelji, vreme je za veliko čišćenje i mi rasprodajemo svoje bešumne elektro-Ubike po bagatelnoj ceni. Da, nema više prodaje preko spiska. I zapamtite: svaki Ubik s našeg lagera koristi se isključivo prema uputstvu.

U tri i trideset noću, 5. juna 1992, vodeći telepata Sunčevog sistema iščezao je s karte u poslovnim prostorijama Ransiterovog udruženja u Njujorku. To je izazvalo silno zvrjanje videofona. Ransiterova organizacija izgubila je u poslednja dva meseca svaki trag velikom broju Holisovih psihika; ovaj novi nestanak prevršio je meru.

„Gospodine Ransitere? Oprostite što vas uznemiravam.” Tehnički rukovodilac noćne smene u štabnoj sobi nervozno se nakašljao kada je krupna, aljkava glava Glena Ransitera isplovila da popuni ceo videokran. „Dobili smo ovu vest od jednog našeg inercijalca. Dozvolite da pogledam.” On stade da petlja po neurednoj gomili magnetofonske trake na kojoj su snimane prispele poruke. „To nam je javila naša gospođica Dorn, možda se sećate da ga je pratila do Grin Rivera, Jufia, gde...”

Ransiter sanjivo zaškriguta zubima. „Koga? Ne mogu sve vreme da držim u glavi koji inercijalci prate kog teepa ili prekoga.” Rukom je zagladio razbarušenu masu sede čekinjaste kose. „Manite ostalo i kažite mi koji je Holisov čovek sada nestao.”

„S. Doul Melipoun”, reče tehničar. „Šta? Nema Melipouna? Šalite se.”

„Ne šalim se”, razuveri ga tehničar. „Edi Dorn i još dva inercijalca pratili su ga do motela „Veze erotiĉnog polimorfnoĝ iskustva”, jedne podzemne zgrade od űezdeset prostorija, namenjene biznismenima i njihovim faĉkalicama, koji ne űele drugu vrstu zabave. Edi i njene kolege nisu verovala da ĉe biti aktivan, ali za svaki sluĉaj poslali smo jednog naűeg telepatu, gospodina Dűi Dűi Eűvuda, da uĉe i ĉita ga. Eűvud je otkrio da je Melipounov um okruűen űifarskom shemom, pa zbilja nije mogao niűta da uĉini; vratio se u Topeku, u Kansasu, gde trenutno istraűuje jednu novu mogućnost.”

Ransiter, sada veĉ budniji, pripali cigaretu; smrknuto je sedeo, podupiruĉi rukom podbradak, a dim je plovio preko skenera na njegovoj strani dvokanalnog kola. „Sigurni ste da je taj teep bio Melipoun? Ćini mi se da niko ne zna kako on izgleda, mora biti da svakog meseca koristi drugaĉiji fiziognomski model. Kako stoji stvar s njegovim poljem?”

„Zamolili smo Dűoa Ćipa da ode tamo i obavi merenja maksimalne i minimalne jaĉine polja proizvedenog u motelu „Veze Erotiĉnog Polimorfnoĝ Iskustva”. Ćip kaűe da je na najviűoj taĉki registrovao 68,2 blr jedinica telepatske aure, űto je, od svih poznatih telepata, u stanju da proizvede samo Melipoun.” Tehničar zakljuĉi reĉima: „Tamo smo, dakle, zaboli u kartu Melipounovu zastavicu za raspoznavanje. A sada ga – sada je nema.”

„Jeste li pogledali na pod? Iza karte?”

„Uklonjena je elektronskim putem. Ćovak koga predstavlja viűe nije na Zemlji, pa ĉak, koliko smo u stanju da proverimo, ni na nekom od kolonizovanih svetova.”

„Posavetovaĉu se sa svojom pokojnom űenom”, reĉe Ransiter. „Sada je ponoĉ. Moratorijumi su zatvoreni.”

„Nisu u űvajcarskoj”, reĉe Ransiter s iskrivljenim osmehom, kao da mu je neka odvratna ponoĉna teĉnost nadoűla u ostarelo grlo. „Laku noĉ”, Ransiter prekide vezu.

Kao vlasnik Moratorijuma Voljene braĉe, Herbert űenhajt fon Fogelzang uvek je, naravno, dolazio na posao pre svojih sluűbe-

nika. U ovom trenutku, dok je prostrana, akustična zgrada tek počinjala da se budi, jedan činovnički tip zabrinuta izgleda, s gotovo neprozirnim naočarima, u trbušastoj kožnoj jakni i sa žutim šiljatim cipelama, stajao je pored pulta na recepciji s kontrolnim listićem priznanice u ruci. Očigledno, došao je da čestita praznik nekom rođaku. Uskrs – dan kada su zvanično slavljene poluživice – bio je na pragu, navala će uskoro početi.

„Da, gospodine”, obrati mu se Herbert s ljubaznim osmehom. „Ja ću lično uzeti vaš kontrolni list.”

„To je jedna starija dama”, reče mušterija. „Oko osamdeset godina, veoma mala i smežurana. Moja staramajka.”

„Biću ovde za trenutak.” Herbert se vrati do bunkera za hladno pakovanje da potraži broj 3054039-B.

Čim je odredio gde se stranka nalazi, pažljivo je pregledao skladišni izveštaj. Prema njemu, ostajalo joj je još samo petnaest dana poluživota. Ne baš mnogo, razmišljao je; mahinalno je udeonio prenosivi protofazonski pojačavač u providnu plastičnu oblogu sanduka, podesio ga i na odgovarajućoj frekvenciji oslušnuo kakvi su znaci moždane aktivnosti.

Iz zvučnika tiho progovori neki glas: „...a onda je Tili iščašila nogu i mislili smo da se nikada neće oporaviti; ponašala se tako glupo, htela je odmah dapočne da hoda...”

Zadovoljan, on isključi pojačavač i pronade jednog sindikalno organizovanog radnika da obavi posao prevoza 3054039-B do salona za konsultacije, gde će biti ostvarena veza između mušterije i stare dame.

„Proverili ste je, zar ne?” upita mušterija, plaćajući potrebnu sumu u poskredima.

„Lično”, odgovori Herbert. „Savršeno funkcioniše”. On pritisnu niz prekidača i odmaće se. „Srećan Uskrs, gospodine.”

„Hvala.” Mušterija sede licem prema sanduku koji se pušio u svom hladno pakovanom omotu, pritisnuo je naglavni telefon na uho i čvrstim glasom progovorio u mikrofoni: „Flora, draga, da li me čuješ? Mislim da ja tebe već čujem. Flora?”

Kad ja preminem, rekao je u sebi Herbert Šenhajt fon Fogelzang, mislim da ću obavezati svoje naslednike da me dozivaju k svesti jednom u sto godina.

Na taj način moći ću da promatram sudbinu čovečanstva. Ali to je značilo prilično visoke troškove održavanja za njegove naslednike – a on je znao šta to znači. Pre ili posle, pobuniće se, izvaditi njegovo telo iz hladnog pakovanja i – ne dao bog – sahraniti ga.

„Sahrane su varvarske”, promrmljao je Herbert glasno. „Tragovi primitivnog porekla naše kulture.”

„Da, gospodine”, složila se njegova sekretarica za svojom pisaćom mašinom.

U salonu za konsultacije sada je nekoliko mušterija opštilo sa svojim poluživim rođacima u zanetoj tišini, raspoređeni na odsotojanju, svako sa svojim sandukom. Bio je to prizor spokojstva, ti vernici koji su redovno dolazili da odaju poštu. Donosili su poruke, novosti o tome šta se zbiva u spoljnom svetu; razgaljivali su tmurne polužive u tim intervalima cerebralne aktivnosti. I – plaćali su Herbertu fon Fogelzangu. Bio je to unosan posao, upravljati jednim moratorijumom.

„Moj tata izgleda malo slabašan”, obrati se jedan mladić Herbertu. „Možda biste mogli da odvojite jedan trenutak i proverite šta je s njim. Biću Vam zbilja zahvalan.”

„Svakako”, reče Herbert i uputi se sa mušterijom preko salona do njegovog pokojnog rođaka. Skladišnica za ovoga govorila je da mu preostaje samo nekoliko dana; to je objašnjavalo okrnjeni kvalitet cerebracije. Pa ipak... otvorio je regulator protofazonskog pojačavača i glas poluživog postao je malo jači u naglavnom telefonu. Već je pri kraju, mislio je Herbert. Činilo mu se očigledno da sin ne želi da vidi skladišnicu, da u stvari neće da shvati da kontakt s njegovim tatom konačno prestaje. Herbert stoga nije rekao ništa, jednostavno je otišao, ostavivši sina da opšti s ocem. Zašto mu govoriti da je ovo verovatno poslednji put da dolazi ovamo? U svakom slučaju, otkriće to i sam dosta brzo.

Jedan kamion pojavio se na platformi za utovar i istovar iza moratorijuma, iz njega su iskočila dva čoveka u poznatim svetloplavim uniformama. „Atlas Interplan transport i skladištenje”, opazi Herbert. Isporučuju još jednog poluživog, koji tek što je preminuo ili su došli po nekog ko je izdahnuo.

Lagano je krenuo u tom pravcu da ih nadgleda, ali baš u tom trenutku njegova sekretarica ga pozva. „Her Šenhajt fon Fogelzang, oprostite što Vas ometam u vašim meditacijama, ali jedna mušterija želi da joj Vi pomognete u vraćanju k svesti njenog rođaka.” Njen glas dobio je posebnu boju kada je rekla: „Mušterija je gospodin Glen Ransiter, koji je doputovao ovamo čak iz Severnoameričke konfederacije.”

Jedan visok, stariji čovek, krupnih šaka, priđe mu hitrim, bodrim korakom. Nosio je šareno, negužvajuće odelo od dakrona, pletenu ešarpu i kravatu od grube pamučne tkanine, obojenu sintetičkom bojom. Glavu, glomaznu kao u nekog mačora, isturio je napred, čkiljeći pritom svojim pomalo buljavim, okruglim, srdačnim i veoma čudnim očima. Ransiterovo lice imalo je poslovan izraz, namenjen pozdravljanju. Posvetivši Herbertu sasvim uzgrednu pažnju, gotovo trenutno ga je zapostavio, kao da se već usredsredio na buduće događaje. „Kako je Ela?”, zabubonji Ransiter, kao da mu je glas elektronski pojačan. „Je li spremna da je prišrafimo za jedan razgovor? Tek joj je dvadeseta, mora da je u boljoj formi od nas dvojice.” Zasmeljuckao se, ali to je zvučalo rastreseno. On se uvek osmehivao i uvek se smejućao, uvek je govorio gromkim glasom, ali u suštini nije primećivao nikoga niti je za ma koga mario, njegovo telo bilo je to koje se osmehivalo, klimalo glavom i rukovalo se. Ništa se nije doticalo njegovog duha, koji je ostajao po strain. S neutralnom ljubaznošću gurnuo je Herberta ispred sebe čisteći sebi put dok je dugim kracima grabio u duboko rashlađeni bunker, gde su ležali poluživi, među kojima i njegova žena.

„Nije vas ovde bilo neko vreme, gospodine Ransitere”, primeći Herbert, nije mogao da se seti podataka sa skladišnog lista gos-

pođe Ransiter o tome koliko joj još vremena ostaje u poluzivotu.

Upirući velikom šakom u Herbertova leđa da bi ga poterao, Ransiter reče: „Ovo je važan trenutak, Fon Fogelzange. Mi, moji saradnici i ja, u takvoj smo struci koja nadmašuje svako racionalno poimanje. Nisam ovlašćen da u ovom trenutku otkrivam pojedinosti, ali mi smatramo da trenutno stanje stvari, mada ne sluti na dobro, nije beznadežno. Očajanje nije preporučljivo – ni u kom slučaju. Gde je Ela?” On zastade i brzo pogleda unaokolo.

„Prebaciću je za Vas iz bunkera u salon za konsultacije”, reče Herbert. Mušterijama nije bio dozvoljen pristup u bunker. „Imate li svoj numerisani kontrolni list, gospodine Ransitere?”

„Bože moj, ne”, reče Ransiter. „Izgubio sam ga još pre više meseci. Ali Vi znate ko je moja žena, možete je naći. Ela Ransiter, oko dvadeset godina. Smeđe kose i očiju.” On se nestrpljivo obazre. „Gde vam je taj salon? Bio je na takvom mestu da sam ga lako nalazio.”

„Odvedi gospodina Ransitera do salona za konsultacije”, reče Herbert jednom službeniku koji je naišao krivudajući, radoznao da vidi kako izgleda vlasnik jedne antipsioničke organizacije, slavne širom sveta.

Zavirivši u salon, Ransiter s odvratnošću reče: „Pun je. Ne mogu tamo da razgovaram s Elom”. On se dade u poteru za Herbertom, koji je krenuo u arhivu moratorijuma. „Gospodine Fon Fogelzange”, rekao je, sustigavši ga, i još jednom spustio svoju golemu šaku na njegovo rame. Harbert je osetio težinu te ruke i njenu moć ubeđivanja. „Zar ne postoji neka skrovitija sveta špijla za poverljive razgovore? Ono što imam da raspravim sa svojom ženom Elom nije neka stvar koju bismo mi, iz Ransiterovog udruženja, u ovom času hteli da razglasimo celom svetu.”

Priteran uza zid ozbiljnošću Ransiterovog tona i njegovim prisustvom, Herbert začu sebe kako spremno mrmlja: „Mogu da Vam stavim na raspolaganje gospođu Ransiter u nekoj od naših kancelarija, gospodine.” Razmišljao je šta se desilo, kakav je pritisak nagnao Ransitera da napusti svoj okrug i da preduzme ovo

pozno hodočašće u Moratorijum Voljene braće, da bi prišrafio – kako se grubo izrazio – svoju poluživu suprugu. Neka poslovna kriza, pretpostavljao je on. U TV reklamama i oglasima u home-onovićima razne smotrene antipsi ustanove odnedavno su bučno i grlato podbadale javnost. Branite svoj privatni život, danonoćno su zapomagali oglasi u svim medijima. Da li vas neki stranac uhodi na vašoj frekvenciji? Jeste li zaista sami? Toliko o telepatima... a onda mučna zabrinutost zbog prekognitivaca.

Da li vaše postupke predviđa neko koga nikada niste sreli? Neko koga ne biste želeli da sretnete ni da pozovete u kuću? Oslobodite se straha – najbliža smotrena organizacija kojoj se obratite prvo će vam reći jeste li zaista žrtva bespravnog uhođenja, a onda, na vaš zahtev, neutralisaće to uhođenje – po pristupačnoj ceni.

„Smotrene organizacije”. Taj izraz mu se dopadao. Zvučao je dostojanstveno i bio je prikladan. Znao je to iz ličnog iskustva. Pre dve godine jedan telepata uvukao se u upravu njegovog moratorijuma iz razloga koji nikada nisu bili objašnjeni. Verovatno zato da bi prisluškiavao razgovore između poluživih i njihovih posetilaca, možda nekog naročitog poluživog – bilo kako bilo, izviđač jedne antipsi organizacije registrovao je to telepatsko polje i on je bio obavešten. Pošto je potpisao radni ugovor, poslali su mu jednog antitelepatu koji se odomaćio u prostorijama moratorijuma. Telepata nikada nije bio pronađen, ali je neutralisan baš kao što su obećavale TV reklame. I tako je, najzad, poraženi telepata otišao. Moratorijum je sada bio očišćen od psioničkih dejstava i, da bi tako ostalo, smotrena antipsi organizacija jednom mesečno vršila je rutinsku kontrolu u njegovoj ustanovi.

„Hvala lepo, gospodine Fogelzange”, reče Ransiter, prateći Herberta kroz neku spoljnu kancelariju u kojoj su radili službenici do jedne prazne unutrašnje odaje koja je zaudarala na prašnjava i nepotrebna mikrodokumenta.

Naravno, umovao je Herbert u sebi, ja sam im poverovao na reč da je telepata bio ovde. Pokazali su mi dijagram koji su do-

bili i to su naveli kao dokaz. Možda su ga falsifikovali, izradili dijagram u svojoj laboratoriji. I ja sam im poverovao na reč da je telepata otišao, on je došao i otišao – a ja sam platio dve hiljade poskreda. Je li moguće da su smotrene organizacije u stvari zločinačka udruženja? Da uveravaju u neophodnost svojih usluga i ponekad kada one nisu stvarno neophodne?

Obuzet takvim mislima, još jednom se uputio u pravcu arhive. Ovog puta Ransiter ga nije pratio. Umesto toga, bučno se zabatrgao da bi svoje krupno telo udobno smestio na jednu skromnu stolicu. Ransiter je uzdahnuo i Herbertu se odjednom učinilo da je čvrsto građeni starac umoran, uprkos svojoj uobičajenoj demonstraciji energije.

Pretpostavljam da čovek, kad jednom uđe u kategoriju ljudi s tolikim prihodima, mora da usvoji određen način ponašanja, zaključi Herbert, mora da stvori utisak da je nešto više od ljudskog bića s običnim manama.

Ransiterovo telo verovatno je sadržavalo desetak artiforga, veštačkih organa transplantiranih u njegov fiziološki aparat kada su pravi, prvobitni, otkazali. Medicinska nauka, slutio je on, obezbeđuje materijalnu osnovu, a iz vlasti svog duha Ransiter obezbeđuje ostalo. Zanima me koliko je star, razmišljao je on. Više se to ne može oceniti po izgledu, osobito posle devedesete.

„Gospođice Bison”, naloži on svojoj sekretarici, „odredite gde se nalazi gospođa Ela Ransiter i donesite mi njen broj za identifikaciju. Treba je prebaciti u kancelariju 2-A”. Seo je preko puta nje i zahvatio jednom ili dva puta malu količinu Frajburg-Trejerovog princeps duvana za šmrkanje, dok se gospođica Bison latila srazmerno lakog posla da uđe u trag ženi Glena Ransitera.

2.

Najbolji način da naručite
pivo jeste da otpevate Ubik.
Dobijeno od biranog hmelja,
prvoklasne vode, dovoljno odležalo
da stekne savršeni ukus, Ubik je
nacionalno pivo broj jedan.
Proizvodi se samo u Klivlendu.

Uspravljena u svom providnom sanduku i okružena isparenjima ledene magle, Ela Ransiter ležala je zatvorenih očiju, ruku trajno dignutih ka svom ravnodušnom licu. Prošle su tri godine otkako je video Elu i ona se, naravno, nije promenila. Niti će ikada, bar ne u spoljnom, fizičkom obliku. Ali sa svakim novim buđenjem u aktivni poluživot, sa svakim povratkom cerebralne aktivnosti, ma koliko on bio kratak, Ela je pomalo umirala. Vreme koje joj je preostalo svodilo se u fazama i gasilo se.

Ovo saznanje uslovalo je njegov propust da je češće vraća k svesti.

Rezonovao je ovako: da je time osuđuje na propast, da je greh prema njoj aktivirati je. Što se tiče njenih sopstvenih želja, izraženih pre smrti i u ranim kontaktima u stanju poluživota – to se zgodno zamaglilo u njegovom duhu. U svakom slučaju, trebalo bi da on bolje zna kao četiri puta stariji od nje. Šta je ona želela? Da nastavi da deluje s njim kao suvlasnik Ransiterovog udruženja, nešto neodređeno u tom smislu. Pa, on joj je ispunjavao tu želju. Sada, na primer. I šest ili sedam puta u prošlosti. Konsultovao se s njom prilikom svake krize u organizaciji. Činio je to i u ovom trenutku.

Đavo da nosi ovu glavnu telefonsku opremu, gundao je on, nameštajući plastični disk na jednu stranu glave. I ovaj mikro-

fon, sve same prepreke prirodnoj komunikaciji. Bio je nestrpljiv i osećao se neudobno dok se vrpeljio na nezgodnoj stolici kojom ga je snabdeo Fogelzang ili kako se već zvao. Posmatrao je kako se reaktivira njena osetljivost i želeo je da je požuri. A onda je u panici pomislio da ona, možda, neće uspeti, možda je istrošena, a nisu mu to rekli. Ili ne znaju. Možda treba da dovede ovamo onu ništariju Fogelzanga da objasni. Možda se nešto stravično poremetilo.

Ela, zgodna i svetle kože, u danima kada ih je držala otvorene, njene oči bile su jasne i blistavo plave. To se više neće desiti, on je mogao da joj se obraća i sluša njene odgovore, mogao je da komunicira s njom..., ali više je nikada neće videti otvorenih očiju niti će se njene usne pomeriti. Neće ga dočekivati sa osmehom. Kad on ode, ona neće plakati. Je li ovo vredno toga?, upitao se. Je li ovo bolje od starog načina, puta koji iz punog života vodi direktno u grob. Još je imam sa sobom u nekom smislu, zaključio je. Alternativa nije ništa.

U naglavnom telefonu obrazovaše se reči, polagano i nesigurno: kružne misli bez značaja, fragmenti tajanstvenog sna u kojem je sada obitavala.

Kakav je osećaj biti u poluživotu? – razmišljao je on. Nije to nikada uspeo da dokuči iz Elinog kazivanja. Osnova toga, samo iskustvo, bila je neprenosiva. Gravitacija, kazala mu je jednom, prestaje da deluje na čoveka i on lebdi sve više i više. Kada se poluživot završi, rekla je, verovatno je da se lebdeći pomera van granica Sunčevog sistema, u suret zvezdama. Ali ni ona nije znala, samo je razmišljala i nagađala. Ipak, nije izgledala uplašena. Ni nesrećna. To mu je pričinjavalo zadovoljstvo.

„Zdravo, Ela”, reče on nezgrapno u mikrofon.

„Oh”, dopre do njegovog uha njen odgovor, činilo se da je zapanjena. Ali, naravno, njeno lice ostalo je nepomično. Ništa se na njemu nije pokazalo, skrenuo je pogled. „Alo, Glene”, reče ona s nekom vrstom detinjeg čuđenja, iznenađena, zbunjena što ga tu zatiče. „Šta...”, oklevala je, „koliko je vremena prošlo?”

„Dve godine”, reče on. „Kaži mi šta se događa”.

„Ah, boga mu”, reče on, „sve ide u tandariju, cela organizacija. Zato sam ovde. Ti si želela da učestvuješ u odlučivanju o krupnim pitanjima poslovne politike, a sam bog zna da nam je sada to neophodno, nova poslovna politika ili barem krpež našeg izviđačkog sastava.”

„Ja sam sanjala”, reče Ela, „videla sam dimljivu, crvenu svetlost, jezivu svetlost. Pa ipak, stalno sam se kretala ka njoj. Nisam mogla da se zaustavim.”

„Da”, reče Ransiter, klimnuvši. „Bardo Thodol, Tibetanska knjiga mrtvih, govori o tome. Sećaš se da si je čitala, lekari su te terali da je čitaš kada si...”, oklevao je, „umirala”, rekao je najzad.

„Dimljiva crvena svetlost je loša, zar ne?” upita Ela.

„Da, ti želiš da je izbegneš.” On pročisti grlo. „Čuj, Ela, imamo probleme.

Osećaš li se sposobnom da slušaš o tome? Mislim, ne želim da te preopterećujem, niti bilo šta slično, samo kaži ako si suviše umorna ili ako ima nešto drugo o čemu bi radije slušala ili raspravljala.”

„To je tako neobično. Mislim da sam sanjala sve ovo vreme otkako si poslednji put razgovarao sa mnom. Zar su zaista prošle dve godine? Znaš, Glene, šta ja mislim? Mislim da ostali ljudi koji su oko mene... izgleda mi da progresivno srašćujemo. Mnogo mojih snova uopšte nije o meni. Ponekad sam muškarac, a ponakad dečak, ponekad sam debela starica s proširenim vena-ma..., na mestima sam koja nikada nisam videla i radim stvari koje su besmislene.”

„Pa, kako vele, ti se krećeš ka novoj materici da bi se iz nje rodila. A ona dimljiva, crvena svetlost – to je loša materica, tim putem ne želiš da ideš. To

je ponižavajuća, niska vrsta materice. Ti po svoj prilici anticipiraš svoj budući život ili šta bi to već bilo.” Osećao se glupo što ovako govori. Obično nije imao nikakva teološka ubeđenja. Ali iskustvo s poluživotom bilo je autentično i stvorilo je teologe od svih njih. „Hej”, reče on, promeniivši temu, „da ti kažem šta se do-